

A-8809
Diplum

Uku wägi

Jutlus praosti wifitatfiooni
pühul 29. mail 1932

Pidanud

Theodor Tallmeister

Tallinna Püha-Waimu koguduse
õpetaja

1935

A-8209

D-ühif. „Baba Maa“ trüff, Tallinnas 1932.

„Meile, kes ühes meiega on saanud sama kallihinnalise usu meie Jumala ja Ennis-tegija Jeesuse Kristuse õiguse läbi, jaagu rohkesti osaks armu ja rahu Jumala ja meie Issanda Jeesuse tundmises“ (2. Peetr. 1, 1). Amen.

Auule, Jeesuse Kristuse kogudus, pühakirja sõna, mida on soovitud meie tänase jutluse aluseks ja mille leiame 1. Joh. kirjast, kus ta 5. peatüki 4. jalmis kõlab nõnda:

„Õi, mis on sündinud Jumalast, wõidab maailma, ja meie usk on wõimus, mis on wõitnud maailma.“ Amen.

Olgu termitatud meie tänased külalised ja kirikukatijad, kõige pealt muidugi Tallinna praostkonna lugupeetud juht, aga ka tema kaaslased, ametwennad ja koguduste tegelased. Olgu nad termitatud meie seitsmesajaaastases auwäärjes jumalakojas, selle juure Isa nimel, kelle lapsed meie õi tahame olla, ja selle Issanda Jeesuse nimel, keda meie õi armastame. Olgu nad termitatud eriti

jel põhjusel, et ühistunde ja koostuuluse
 otjimine, sidemete ja wahetorra loo-
 mine, püüdmise jelle poole, et oleks kord
 „üks kari ja üks karjane“, kuulub ristikogu-
 duje kõige suuremate ja tähtsamate eesmärkide
 ja ülesannete hulka. Sellele kaasaaitamiseks on
 kirikukatsumisi korraldatud ristiuisu kiriku alg-
 aegadeist jaadik. Suba Paulus külastas ja „kat-
 jus“ tema poolt ajutatud kogudusi. Suba wa-
 na aja kirikuelus kuuleme jellest, kuidas piis-
 kopid võimalikult igal aastal külastasid kõiki
 oma piirkonna kogudusi ja tutvunesid nende
 elu ja tööga. See jattus teija ja kui ka-
 toliku kirikus mõnel pool need katsumised olid
 jäänud hooletusse, siis otjustas 16. sajangul
 Trienti kirikukogu uuesti, et neid tuleb korral-
 dada vähemalt iga kahe aasta tagant. Ja
 kõige uue määrus aastast 1917 teeb kato-
 liku piiskoppidele kohuseks vähemalt wiie aasta
 jookjil wifiteerida kõiki oma piiskopkonna ko-
 gudusi. Ka usupuhastusest wäljaswanud kiri-
 kutes on juba õige warakult nii hästi Martin
 Buter kui ka teised usupuhastajad ja nende
 kaaslased korraldanud koguduse katsumisi, ja
 kui hiljem, eriti 18. sajangul, walitjes jelles
 asjas leigus, siis on just 19. sajangu kesk-
 latud jellele jälle juhtima suuremat tähelepanu.
 Praeguse aja ewangeelsetes kirikutes nõua-
 wad wastawad määrused nende ettemõtmiist 3
 —5 aasta jookjil ja kõik usuteadlased, kes oma
 raamatutes käsitawad usu ja kirikuelu tege-
 lifke küsimusi, peawad neid tarwilikuks. Üks
 filmapaiistwamateist Sakjamaa usuteadlastest ja
 kindraljupertentideist kirjutab jelle kohta järg-
 miist: „Endistel aegadel on wifitatjiooni kuju
 ja käiku wäga terawalt armustatud, aga nüüd
 on nad lihtjustatud ja meie aja oludele kohan-

datud. Nad on nüüd üldkiriku sõbralikud külasäädud fogudustele ja aitavad kaasa foguduste elustamiseks ja kirikumõtte arendamiseks. Sel kujul toovad nad kahtlemata suurt kasu." Meie weneaegne kirikuseadus nõudis wisitatsioonide korraldamist vähemalt kolme aasta jookkul, kuid tegelikult ei ole seda kuu enam täidetud. Wähemalt ei tunne praeguse Piha-Waimu foguduse 55-aastane elulugu mitte ühte wisitatsiooni, nii et täna on meil tegemist meie foguduse elus esmafordje sündmusega, mis jääb foguduse ajalukku ja kantakse kirikukroonikasse. Sellepärast veel kord: terwitus ja õnnistus meie külalistele.

Kuid, mu sõbrad, mis tahab siis kõige pealt tänane päew? Mis on tulnud üldkiriku esindajad meile ütleva ja mis loodavad nad meie juures näha? Meie lugupeetud wisitator on soowinud kuulda tunnistust meie usust kui „wõimusest, mis maailma on wõitnud." Minagi olen arwamisel, et see on tõesti kõige wäärtuslikum, mis kirikul ja fogudusel, mis terwe ristifogudusel ja igal tema ühikl ojal peaks olema ütelda teineteisele. Meid ühendab weene, et meil on olemas midagi hiiglasuurt, et meile on pärandatud kõige parem, mis inimkonna ajalugu tunneb, et meie kätte on usaldatud warandus, mis maailma teeb rikkaks ja õnnelikuks. Kui meie üksteist suudame kinnitada jelles usus, kui meie selle määratu iseteadusega, selle waimustatawa enesetundega waatleme oma tööd ja jatkame oma tegewust, siis on jellel suur tähtsus. Siis meie läheme pärast seda, kui oleme seisatanud ja siinwenenud oma töösse ja oma piiridesse, edasi kui noored kottad, kes „jooksewad ja ei tiidine, käiwad ja ei wäsi."

Aga, kristlikud sõbrad, kas on meil siis tä-
 napäew veel õigust kõneleda nii sugust
 teelt? Kas ei ole jee unistus ja enesepet-
 tus, kui meie räägime maailma võitmisest,
 unistus, mis ei ole läinud täide, kuigi juba ligi
 kaks aastatuhandet on wajunud aja-
 merde jettjaadik, kui need sõnad kirjutati? Kus
 on siis tõestused selle kohta, et meie üff
 maailma on võitnud? Suba väliselt kuulub
 kristliku kiriku piirkonda ainult kolmandik
 terwest inimkonnast. Ja ristitoguduses eneses
 ei walitse üksmeel, waid just teise mitte veel
 lõppenud aastatuhande jookjul on ta killu-
 nenud kirikuteks ja ujulahkudeks, millis-
 te arwugi on raske teha kindlaks ja kus iga-
 ühel on oma arusaamine sellest, mis on risti-
 uju tuum ja jüda. Ja niinimetatud kristliku
 maailma tegelikus elus? Kus näeme meie
 jeal oma uju jõudu ja mõjusid? Kui palju
 hoolitakse awalikus ja jeltskondlikus elus,
 riigitöös ja poliitilises tegemuses, ärilmas ja
 kutselal, noorsoo kaswatuses ja isikuwäärtuste
 otjimises kristlikkudest põhimõtetest?
 Kas ei ole jee ennem nõnda, et üff on jurutud
 otjekui wastu jeina, on tehtud kõige paremal
 korral mingiks pühapäewa asjaks, on ai-
 nult veel piduliku meeleolu jünnitajaks
 tähtsamate jündmuste puhul elus ja mitte mi-
 dagi enam muud? Näib, nagu kõlaks jee otje
 pilkena, otje naljakana, kui meie säarases olu-
 korras tuleme ja kõneleme maailma võit-
 misest? Kas on jellel sõnal mingit alust, min-
 git tõelist jiju?

Lugesin ford kujagilt reijikirjeldust Pales-
 tiinasje. Autor käsitas jeal muu jeas niinime-
 tatud sionistide liikumist, oli neist oma põlisele
 kodumaale tagasirännanud juutidest väga wai-

mustatud ja kõneles otse „uuteist inimestest
 wanal maapinnal.“ Reisid, kes on käinud pü-
 hal maal, ei j a g a jeda armamist. Nad leia-
 wad, et reisiija oli waadanud liig r o o j i l i s e
 prilli läbi, leiawad, et juut on jäänud ka Pa-
 lestinaas juudiks, nagu inimene ikka jääb ini-
 meseks, et ka sionistid on toonud sinna kaaja
 oma w a n a loomuse, oma e n d i s e meelsuse.
 Aga, mu sõbrad, kord oli siiski aeg, kus jessel
 w a n a l maapinnal e l a j i d uued inimesed.
 See oli siis, kui seal õitses ristifoguduse e s i -
 m e n e k e w a d e . See oli siis, kui lihtjad Kallilea
 kalamehed olid tulnud Naatjareti meistri koo-
 list, olid seisnud Kolgata surija risti all, olid
 ikka jälle näinud oma filmade ees ülestõusnu
 mõimjat kaju ja olid läinud maailmale t u n -
 n i s t a m a sellest, mis nad olid elanud läbi.
 Need inimesed mõisid t ä i e õ i g u s e g a
 ütelda, et nad olid w õ i t n u d maailma.
 Mitte jelles mõttes, et maailma rahwad oleks
 langenud nende jalgade ette, et nad oleks tõus-
 nud walitsejateks ja t ä s k i j a t e k s siin maa
 peal. Ei, jelleaegne maailm ei pannud neid
 üldse weel suuremat tähele. Kui tänane kirja-
 sõna jündis, siis ei wõtnud rooma maailmariik
 sugugi weel t õ j i s e l t uut kristlaste usulahku.
 Aga sõna „maailm“ ei tähenda uues testamen-
 dis mitte maid ja meresid, mitte riike ja rah-
 waid. Sõna „maailm“ tähendab jeda, mis loo-
 mulikku i n i m e s t kütkestab ja humitab, mõ-
 jutab ja orjastab. Sõna „maailm“ tähendab
 neid rõõmusid ja muresid, neid tunge ja ihasid,
 mis meid ikka ja alati püüawad siduda o m a
 külge t u h a n d e sidemega. Kui apostel ütleb:
 „Ärge a r m a s t a g e maailma,“ siis hoiatab
 ta n e n d e kadumuste ja humide, n e n d e kiu-
 jatuste ja hädaohtude eest, millistele andumine

teeb inimeje kõitumaks pillirooks jelle maailma
 tuulte käes, murrab ta meelekindluse,
 hävitab ta hingepuhituse, kaotab ta ju-
 dameaususe, lõhub ta inimese wäär-
 tuse. Maailma orjaks ja mangukanniks
 muutub inimene, kui ta lasseb ennaft kanda liha-
 likkudest kirgedest, auahnusest ja wõimuhimust,
 enesearmastusest ja omakasupüüidest, kui tal on
 tung saada rahwa lemmikuks, jeltstkonna
 feskpunktiks, kõigi mõnujaste nau-
 tijaks. Kui wilets ja waene, kui nõrk ja jõuetu
 on jääraja inimeje hing, kes ei tunne kõr-
 gemaid wäärtusi kui see „maailm“, mil-
 lest apostel räägib! Ja nüüd, mu sõbrad, kas
 wõime omale kujutada ette wabamaid ini-
 mesi, kui jeda olid need, kellest koosnes see wäike
 Kristuse salgake? Nii imeline wägi oli
 haaranud nende hinge, et seal kõrwal jäid
 warju ja kaotasid tähtsuse kõik jelle
 maailma warad ja wäärtused. Ei olnud ühtegi
 jõudu, mis oleks juutnud neid kõigutada, wiia
 neid wälja tasakaalust, liitata neid kõrwale
 teelt, tõmmata neid oma kiitketesje, teha
 neid hingeliselt nõrgaks. Paulus ütleb fird Wi-
 lippi kogudusele, et tema suudab kõik. Ta os-
 tab olla rikas ja waene, oskab jüüia ja nälgida,
 oskab kanda küllust ja puudust. Kui wiletjad
 oleme meie harilikult jääraistes olufordades!
 Sõukus ja küllus teeb meid fergemeelsjeks, wae-
 jus ja puudus jälle nurišejaks ja kaebajaks.
 Paulus ja tema kaaslased ei tunnud kum-
 bagit hädaohu. Nad olid jeesmiselt nii kind-
 lad, hingeliselt nii tugewad, wälistest oludest ja
 tingimustest nii rippumatud, et nad jäid alati
 ustawaks iseenejele, käisid alati samarada ja
 samaesmärgi poole, olgu wäljas lilledel lõhn
 wõi pilje mürin, naeratam fowade wõi tormine

jügis. Nad elasid küll w a n a l maapinnal ja olid siiski u u e d inimesed. Nad seisid k e s k seda maailma kõigi tema hädaohtude ja mõjudega ja olid siiski w õ i t n u d maailma.

Minu kristlikud sõbrad, mida oleks tänapäew küll r o h k e m tarwis kui j ä ä r a s e i d inimesi. Kui inimesi, kellel on t u g e w hing ja r a u d n e iseloom? Kes kui k a l j u d seisawad kesk maailmamere torme ja ei lasse end' kõigutada ka kõige w i h a s e m a t e s t lainetest? Kes kui t a m m e d jääwad kindlasti maapinna külge, raputagu tuuled neid nii mõimjalt kui tahes? Kga kuidas j õ u a m e nii kaugele? Mil-listest allikatest peab t ä n a p ä e w a inimene jooma seda jumaliku joogi, mis teeb tema kangelaseks, mis annab talle üliinimliku jõu, mis ei lasse teda kunagi nõrkeda ega wävida? Et i p o r d i h a r j u t u s e d wiiks sihile, seda wist küll keegi ei usu. Et teadus ja tehnika looks t u g e w a i d inimesi, see waade kaotab tänapäew ikka rohkem pinda. Et uus maailma- k o r d jünnitaks wabu ja õ n n e l i k k e isikuid, sellest unistawad ainult wäga pealiskaudsed ja e l u w õ ò r a d inimesed. Ikka juuremaks ja juuremaks kaswab jälle n e n d e arm maailmas, kes uuesti kõnelewad sellest, et ainuke lunastus tuleb u s u s t, et kui maailm peab terwenema ja inimkond u u e n e m a, siis on tarwis kõige pealt u s u l i s t tõusu ja ärkamist. Meile siin jumalakojas on wist küll kõigile selge, et ka tänapäew on ainukeseks mõimuks, mis t õ e l i s e l t juudab mõita maailma, usk ja ikka jälle usk. Friedrich Suur armastas mõnikord p i l g a t a usuliste asjade üle. Kord ütles üks tema kõige parematest kindralitest: „Majesteet, mis ma Teie ja Preisimaa heaks olen juutnud teha, seda on teinud ainult minu usk.“ Kuningas

mõistis, waitis ja ei pilganud pärast enam kunagi. Kui jeda ometi mõistaks kõik need, kes on waenulifud usu vastu, kes teda piinawad lõhkuda, kui nad jeda ometi mõistaks, et nad jõduwad kõige parema ja wärtuslikuma vastu mis olemas, et nad tahawad kaotada maailmast jeda, millest on kaswanud wälja kõige juuremad ja õilsamad teod, jeda millel on maailma wõitew jõud!

Aga nüüd, mu sõbrad, mis on siis uuf? Milline uuf kannab eneses jeda hiigljõudu, mis kõigil aegadel maailma wõib wõita? Harilikult mõistawad inimesed sõna „uuf“ nõnda, et see tähendab mõnejuguste asjaolude tõeksmõtmist või õigeks pidamist. Sgapäewases elus tarwitame jeda sõna tõesti enamjaolt jelles mõttes. Ja nii arwawad jagedasti ka kõige paremad kristlased, et uskuma tähendab pidama õigeks jeda, et on Jumal olemas, ja kõike mis Jumalast on kirjutatud ja õpetatud piiblis ja katekismuses. Uflik oleks siis inimene, kes kõik need waated ja mõtted mõtaks omaks, kes kunagi ei kahle, ei armusta, ei waidle, ei küsi! Aga kristlik kogudus, Saksoobuse firi annab järease „usu“ kohta wäga halwa otsuse. Ta nimetab järeast usku kuriwaimude usuks. Ta ütleb: jeda, et on olemas üks Jumal, usuwad ka kuriwaimud, aga nad wärijewad seal juures. Ja ega need „kuriwaimud“ oma „usuga“ ometi „maailma“ jaa wõita. Säärane „kuriwaimude uuf“ on agaristikoguduse ajalooos walitjenud kaua ja on teinud määratut kahju. See „kuriwaimude uuf“ lõhkus kristliku kiriku aastal 1054 pärast kauakestwaid tülisid kaheks, sest seal peeti tähtjaks, kas Pühawaim läheb wälja Sjast üfki või Sjast ja Bojast korraga, ja teisi järeaseid

asju. See „kurivaimude usk“ ei laisknud aastal 1529 ujupuhastajaid Marburgi nõupidamisel leida ühist keelt, sest taistujeks oli armulaua sõnade tõekspidamise küsimus. See „kurivaimude usk“ on sundinud kirikust eralduma laialisi ringkondi, kelle aruajamise järele kirjasõna tõekspidamine nõuab täiskasvanute ja mitte laste ristimist. See „kurivaimude usk“ on loonud kogudusi, mis läksid oma rada sellepärast, et kirjasõnade õigeksmõtmine näis käsivat laupäeva ja mitte pühapäeva pühitsemist. See „kurivaimude usk“ on toonud tüliksid ja lahkheliksid rohkesti Xeejuse ajaloolise iisiku käsitamisel, sest paljude ühiskasjade tõekspidamine on tehtud seal jägedasti uskliku ja kristluse eeldujeks ja tingimuseks. See „kurivaimude usk“ ei jaa aga kunagi mõita maailma, sest ta mõib ainult lahutada ja mitte ühendada, ta mõib ristikoguduse jõudu ainult killustada ja lõhkuda. Kirjasõnade õigekspidamine ei wii ial nii kaugele, et oleks „üks kari ja üks karjane,“ sest piibli kui ajaloo tekkimise raamatu sõnu seletatakse nii kaua kui maailm jääb püsima alati väga ja väga lahkuminevalt ja ei jõuta seal kunagi ühistele arusaamisele. Kirjasõnade „usk“ on ja jääb „kurivaimude usuks“, mis ei anna jõudu ja ei mõida „maailma“.

Maailma mõidab hoopis teistjugu ne usk. Maailma mõidab jäärane usk, mis on oma olemuse poolest sügawahingeline usaldus-wahetor Sumalaga. Maailma mõidab usk, mis on oma iselaadi poolest põlew, leegitsew armastus Sumala vastu. Maailma mõidab usk, mis on kaswanud wälja juurest rõõmu ja rahu, õnne ja lunastuse teadmisest, mis on kaswanud wälja tundeist, et Sumal on astu-

pilgul? Buddhausuline ütleb „elu ei ole muud
 kui kannatamine“ ja jureb. Muuhameedlane
 hüüab „oma saatusest ei pääse keegi“ ja härg
 tõmbab ta sarwede otja. Sotsialist kirjendab wi-
 hajelt: „Ma olen juba ammu ütelnud, et kodan-
 lise ilmaforra olud on wäljakannatamatud“ ja
 hukkub. Kristlane aga haarab härjal sarwedest
 finni, rakendab ta oma adra ette ja wiib ta
 maad fiindma. See iseloomustus nende nelja
 usu kohta on täiesti tabaw. Buddhiim on
 pessimistlik kurwameeljus, muuhamedaniim on
 passiivne saatuseusik, sotsialism on rezoneerimine
 ehk irisemine kodanlise maailmaforra halbuste
 üle, ristiusik on aga wihaie härja rakendamine
 inimeie teenistusseie. Sellepärafit on ka ai-
 nult ristiusikul maailmawõitew jõud. Ainult See-
 iuse Kristuse i ja usik teeb inimeie nii tuge-
 maks, et ta maailmal ja tema oludel ja tingi-
 mustel võib haarata sarwist finni ja raken-
 dada nad inimeie teenistusseie. Tõelift kristlufit
 on ainult jeal, kus juuremal wõi wäiksemal
 määral ie da juudetaksie. Ja, mu sõbrad, meie
 ja a me ielleiga walmis, kui aga tahame. Kui
 tõi i kristlased, tõi i kirikud ja usujeltfid jätaks
 tõrwale oma juulikfarwalõhtumised, kui nad
 tunnistaks tõrwali i eks asjaks oma wor-
 melid ja oma kumbed ja asuks tõi i ühel nõul
 ja ühel meel el tulies ja wõimjas usus See-
 iuse Kristuse Iiasie ja tema juuresse armastu-
 sseie nende tõrgete ülesanneie kallale,
 milliste täitmielks juur meister lätitas maailma
 oma jüingrid, siis oleks wihaie härg warsti
 rakendatud adra ette. Wana kreeka matemaatifik
 ja looduseuurija Arhimieedes, kes elas 3. sajani-
 gul enne Kr., olewat tõrd ütelnud, et kui te-
 mal oleks ainult wastaw toetuspunkt, siis
 pööraks tema maafera paigalt. Meil kristlastel

on jäärane toetuspunkt. Meie uſt Sumalasse,
uſt Seejuſe Riſtuſe Sjaſſe ja meie
Sjaſſe, uſt miſ ei ole mitte mõni külm ja külm
ſüſteem ehk mõtetetu, waid elaw, leegit-
ſew, teomõimas uſalduſe ja armatuſe
wahetord, ſee uſt ſuudab maakera liikata pai-
galt. Kui lord terwe riſtikogudus kui ühine
pere ſelles uſuſ tõesti elab, ſiis ei ole aeg
enam laugel, kuſ terwe inimkond hõiskab ja
tunnistaſ: Meie uſt on mõimus, miſ maailma
on mõitnud. Amen.

